

BOJE A STRASTIPLNÁ CESTA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIONÁŘŮ V RUSKU.

PŘEHLED HLAVNÍCH UDÁLOSTÍ A DĚNÍ KOLEM ČS. LEGIÍ (1914 – 1920)

ROK 1914

- 28. 6. – v bosenském Sarajevu zabit arcivévoda Fr. Ferdinand d'Este, následník R-U trůnu
- 28. 7. 1914 – Rakousko – uhersko vyhlásilo válku Srbsku, začala 1. světová válka
- 12. 8. – Rusko schválilo návrh na vytvoření vojenských oddílů českých dobrovolníků v rámci ruské armády - tzv. **České družiny** (ČD)
- střediskem čs. zahraničního odboje na Rusi se stal Kyjev, na schůzi krajských spolků v Kyjevě se do řad ČD přihlásilo asi 40 prvních dobrovolníků
- 18. 8. – vydala ruská vojenská rada rozkaz k formování České družiny v rámci kyjevského vojenského obvodu
- 20. 8. – započato s budováním českých dobrovolnických jednotek v Kyjevě, ČD vznikala převážně z řad českých vystěhovalců v Rusku
- 24. 8. – jako jeden z prvních se do ČD přihlásil Josef Jiří Švec († 25. 10. 1918, zastřelil se)
- 28. 8. – založena 1. vojenská jednotka čs. odboje, tvořena byla zpočátku 2 střeleckými rotami
- do konce srpna – do řad ČD se přihlásilo v náborové kanceláři v Kyjevě na 770 dobrovolníků
- 2. 9. – organizací ČD byl rozkazem generála Chodoroviče pověřen pplk. Lotocký
- 11. 9. – do stavu ČD byli zařazeni první čeští důstojníci s uznanou hodností z R-U armády
- 28. 9. – na sv. Václava složili první příslušníci ČD (bylo jich 716) v Kyjevě svojí přísahu
- 6. 10. – velitelem ČD jmenován podplukovník Sozentovič (odvelen byl pak zač. června 1915)
- 11. 10. – v Kyjevě byl slavnostně posvěcen prapor ČD a provedena přísaha věrnosti prvních dobrovolníků ČD ruskému panovníkovi
- 22. 10. – ČD v plné zbroji odešla z kasáren na kyjevské nádraží a 23. 10. odjela na frontu
- 8. 11. – velitelem 3. ruské armády gen. Radko Dmitrijevem byla vykonána přehlídka ČD
- 13. 11. – ČD byla v Řešově oficiálně přidělena k bojovým rozvědkám
- 17. 11. – 27. 11. – proběhla jedna z prvních „tajných rozvědek“ ČD v linii nepřítele
- 1. 12. – při průzkumu vesnice Rudy u Haliče padli v boji první 3 a zranění byli 3 příslušníci ČD
- 12. 12. - pronikli rozvědky ČD západním směrem až na 50 km od historických hranic Slezska
- 21. 12. – Rusko vydalo rozkaz, kterým se schválil nábor Čechů z rakouských zajatců do ČD
- do konce roku 1914 – padlo v jednotkách ČD celkem 10 dobrovolníků a 20 pak bylo na léčení

ROK 1915

- 1. 1. – početní stav ve 4 rotách ČD už 1 191 mužů, z toho 259 novodružiníků před přísahou
- 30. 1. – slavnostní přísaha 231 novodružiníků v Tarnově, přidělení k doplnění jednotlivých rot
- 31. 1. – noví dobrovolníci ČD z řad válečných zajatců složili přísahu a byli zařazeni do ČD, první rota ČD vyrazila po krátkém odpočinku do Tuchova do oblasti nasazení 44. ruské divize na jaře – vznikl Svaz českých spolků na Rusi, v březnu pak byl zorganizován I. sjezd Svazu
- 6. 3. – velitel ČD povoluje špkt. Uspenskému zorganizovat tzv. Sokolský oddíl o 60 mužích, později tento dostal označení „Sokolská komanda“ a stal se tak speciálním oddílem ČD
- 20. 3. – započala ruská ofenzíva, Rusům se bez odporu vzdalo asi 3 000 Čechů
- 22. 3. – ruské armádě se po půlročním obklíčení vzdala rakouská pevnost **Przemysl**
- 3. 4. – ČD se zasloužila o přechod pražského 28. pěšího pluku do zajetí k Rusům, Sokolská komanda byla poslána na karpatskou frontu k 48. divizi ruského generála L. Kornelova
- květen – do zajetí k Rusům přešel i mladoboleslavský 36. pěší pluk z Rakouské armády
- 1. – 15. 5. – probíhal ústup ruských armád z Karpat, zastaveno až na řece San
- 14. 5. – začal útok pluků Prusu a Rakušanů na město Jaroslav, do 2 dnů bylo dobyto
- 3. 6. – nepřítel obsadil po bojích prázdný Przemysl, ten se opět dostal do rakouských rukou
- 7. 6. – velení ČD převzal po podplukovníkovi Sozentoviči ruský podplukovník V. P. Trojanov
- 11. 6. – v rámci ČD vznikla z mužstva záložní rotý nová 5. rota, velitelem ppor. St. Čeček
- 22. 6. – byl spojenými německo-rakouskými vojsky dobyt **Lvov**, město bránili 1. a 2. rota ČD
- 13. 7. – zaútočili německé armády na opevněné obranné pozice u Nareva, Rusové ustupovali
- 8. 9. – při krytí ústupu Rusů u Sčitne padl jeden z nejlepších rozvědků 2. roty ČD desátník Jaroslav Syrový, následně byl za svojí chrabrost in memoriam povýšen
- 28. 9. – příslušníci ČD oslavili svátek patrona české země sv. Václava a také 1. výročí přísahy a vysvěcení praporu ČD dne 28. 9. 1914 v Kyjevě
- 28. 10. – Ruské velení souhlasilo se zařazením Čechů – starousedlíků z Volyně do ČD
- na podzim – Rusové odrazili německý nápor a ustálili novou obrannou linii od Dvinska přes celou Halič až po Bukovinu, rakousko německý postup se před blížící se zimou zastavil

ROK 1916

- 13. 1. – ČD byla rozšířena a reorganizována na Čs. střelecký pluk (2 prapory, 8 střeleckých rot), její bojové úspěchy ocenila také oficiální zpráva nejvyššího velení ruské armády
- 20. 1. – rozkazem velitele ČD ruským pplk. V. P. Trojanovem byla ČD přejmenována na **Československý střelecký pluk**, ten měl v té době celkem 1 597 čs. dobrovolníků
- do konce ledna – za bojové výsledky z rozvědek a bojů vyznamenáno na 480 příslušníků ČD
- *od října 1914 do ledna 1916 – tj. za dobu působení České družiny padlo celkem 35 mužů, 14 zemřelo následkem nemoci, 1 utonul, 3 byli chyceni a popraveni a 33 mužů bylo pohřešováno, raněno bylo celkem asi 112 dobrovolníků České družiny*
- únor – podle rozkazu ruského velení vzniká Čs. střelecký pluk v celkovém počtu 1 600 mužů
- 7. 2. – při velitelství Čs. střeleckého pluku byla vytvořena pro velitele poddůstojnická škola
- 13. 5. – Čs. střelecký pluk byl rozdělen na 1. a 2. československý střelecký pluk, spolu pak byly sloučeny od **Československé střelecké brigády**
- léto 1916 – k 1. čs. střeleckému pluku v Kyjevě nastoupil jako střelec 6. roty Rudolf Medek
- 8. 11. – v rámci Prvního čs. střeleckého pluku vznikly 4 nové roty, byli sloučeni do III. praporu
- 30. 11. – v Borispolu (Ukrajina) vznikl Čs. náhradní prapor s 2 000 muži, velitel D. N. Makarov
- 13. 12. – celkový početní stav Čs. střelecké brigády dosáhl 5 750 mužů

ROK 1917

- koncem ledna – vznikla Národní rada československá na Rusi, byla schválena ruskou vládou
- 15. 3. – po ruské únorové revoluci se Čs. střelecká brigáda reorganizovala už na 3 pluky
- 20. 3. – příslušníci Čs. střelecké brigády se v rezoluci přihlásili k ideálům únorové revoluce
- 5. 4. – Čechoslováci vytvořili 3. pluk s názvem Jana Žižky z Trocnova (8 rot, 1 008 mužů)
- 15. a 16. 5. – T. G. Masaryk v Petrohradu formuloval program Čechoslováků v revolučním Rusku (nevměšovat se do ruských záležitostí a vytvořit co nejpočetnější a samostatné legie)
- 19. 5. – v Kyjevě zahájila svojí činnost Komise pro výstavbu čs. vojenských oddílů, předsedou komise byl jmenován generálmajor Jaroslav Červinka
- 15. 6. – pro nadcházející vojenskou ofenzívu byla Čs. střelecká brigáda přidělena ke 49. armádnímu sboru generála Selivačova
- 22. 6. – Československá střelecká brigáda zaujala své bojové postavení u ukrajinského městečka **Zborova**, jednalo se o více jak 6 km dlouhý úsek jihozápadně od Zborova
- 29. 6. – zahájena poslední ruská Kerenského ofenzíva za 1. sv. války, cílem byl haličský Lvov
- 2. 7. – ráno v 5.15 hod začala ruská ofenzíva, kolem 10 hod dopoledne bylo v čs. rukou celé první Rakousko-uherské postavení u Zborova, legie přešly do druhého postavení
- Čs. střelecká brigáda prolomila nepřátelské frontové linie u Zborova, získala přes 4 000 zajatců, byl to první skutečný boj čs. jednotek v rámci Kerenského ofenzívy (na 185 padlých, 700 zraněných a 11 nezvěstných čechoslováků)
- 17. 7. – velitel ruské armády vydal souhlas se vznikem druhé čs. divize v rámci ruské armády
- 19. 7. – Kerenského ofenzíva selhala a nepřátelské divize přešly do protiútoky proti Rusům
- 21. 7. – v Borispolu ustaven z 1. záložního praporu 5. střelecký pluk Pražský (později T.G.M)
- začátkem září – z funkce náčelníka hlavního stanu ruské armády odvolán generál Brusilov, byl nahrazen generálem L. G. Kornilovem
- 3. 9. – Němci po úspěšném útoku ze severu obsadili Rigu a začali ohrožovat také Petrohrad
- 25. 10. – vítězství bolševické revoluce v Rusku (7. 11.), postavení čs. na Rusi se komplikovalo
- do listopadu – nábořem v zajateckých táborech se emisarům podařilo získat na 10 000 mužů
- 13. 11. – čs. jednotky zdůraznily svojí neutralitu a byly staženy do kasáren, brzy opustily Kyjev
- prosinec – Československé vojenské jednotky v Rusku čítaly už na 40 000 legionářů
- 3. 12. – jednání v Brest Litevsku dohodla příměří od 7. 12., bylo uzavřeno příměří s Němci

ROK 1918

- únor – Ukrajina vyhlásila nezávislost a požádala Německo a Rakousko – uhersko o pomoc
- 1. 3. – pro legionáře a zárodky Rudé armády začaly ústupové boje o mosty přes Dněpr, Němci obsadili Kyjev a postupovali dál na Ukrajinu, kde bylo na 42 000 mužů českosl. vojska
- 3. 3. – Sovětské Rusko podepsalo tzv. **brestlitevský mír**, separátní dohodu s ústředními mocnostmi Čtyřspolku (Německém a Rakouskem)
- 7. 3. – z Moskvy přes Sibiř do Vladivostoku po sibiřské magistrále vyjel T.G.Masaryk, jeho cílem bylo USA (1.4. – dorazil do Vladivostoku, přes Japonsko a Kanadu se dostal do USA)

- 8. 3. – 13. 3. – bitva u **Bachmače**, odražení Němců od železniční křižovatky (na 45 mrtvých, 210 zraněných a 41 nezvěstných)
- 10. 3. – bitva o **Velkou Doč** (padlo 33 čs. legionářů)
- 13. 3. v noci – po vítězství u Bachmače odjel poslední ze 60 vlaků (ešalonů) s čs. legionáři k Penze
- 14. 3. – nad ránem do městečka Bachmače vstoupila Německá vojska
- 15. 3. – tajemník odbočky ČSNR J. Klecanda rokoval se sověty v Moskvě, ti hodlali uspíšit odchod čs. vojska z Ruska (čs. vojska byla pro ně velkou ozbrojenou silou, kterou nechťeli)
- 16. 3. – vrchní velitel Rudé armády v jižním Rusku Antonov-Ovsejenko nařídil přednostům všech stanic na trati do Samary, aby nezdržovali přesun Čechoslováků do Vladivostoku
- 22. 3. – přesto místní sověty nechali zadržet vlak s legionáři na nádraží v **Penze**
- 25. 3. – ČSNR se dohodla se Sověty pustit vlaky, ale jen se zbraněmi pro sebeobranu, šlo celkem o 63 vlaků po 40 vagonech, každý ešalon si ponechal pro ochranu jen jednu rotu
- 27. 3. – vyjel z Penzy první vlak s legionáři a po měsíci dorazil do Vladivostoku
- 13. 4. – při kontrole vlaku v **Samaře** nalezen sověty větší počet zbraní, než bylo povoleno, sověty vlak pustili s podmínkou přerušení transportu při opakování podobného incidentu
- koncem dubna – dorazilo do Vladivostoku prvních 5 000 čs. vojáků z 2. sčelecké divize
- 14. 5. – **Čeljabinský incident** (z vlaku projíždějícího na Západ někdo vyhozeným železem zranil čs. legionáře, v odvetu pak byl zabit čs. legionář jeden Maďar, iniciátor incidentu)
- 17. 5. – místní sověty daly zatknout z tohoto činu zabití 10 podezřelých čs. legionářů
- 18. 5. – po útoku čs. legionářů proti místním sovětům došlo k propuštění zajatých legionářů
- 23. 5. – lidový komisař S. I. Aralov telegramem nařídil zadržet a odzbrojit čs. legie po trati z Penzy do Irkutsku, čs. telegram zachytili a postavili se na odpor, odjezd „vlastním pořádkem“
- 26. 5. – jednotky RA zákeřně na nádraží v **Irkutsku** napadly neozbrojený ešalon legionářů
- 25. 5. – 29. 5. – po bojích s místními sověty 4. čs. sčelecký pluk dobyl **Penzu**
- 27. 5. – čs. legie pplk. Vojciechovského na základě reakce RA znovu v noci dobyly **Čeljabinsk**
- 29. 5. – čs. legionáři se zmocnili Alexandrovského mostu přes řeku Volhu a obsadili **Samaru**
- 30. 5. – po obsazení Penzy z ní postupně odjížděly jednotlivé ešalony legií na východní břeh
- 31. 5. – čs. legionáři byl dobyt **Petropavlovsk** v Kazachstánu
- 2. 6. – druhý pluk československých legionářů obsadil **Kurgan**, otevřel tak cestu na Omsk
- 4. 6. – Penzenská vojenská skupina poručíka Čečka porazila u **Lipjag** bolševické jednotky pod vedením komisaře Kadomceva a uvolnila tak cestu čs. legiím na Samaru
- 7. 6. – čs. 6. pluk legií pplk. Vojcechovského prorazil sovětskou obranu u Marjanovky a už podruhé obsadil **Omsk**, tehdy sídlo Prozatímní sibiřské vlády
- 7. 6. – **Sibiřská magistrála** (celkem 9 288 km) až po Irkutsk obsazena čs. jednotkami
- 8. 6. – čs. legie pod vedením Stanislava Čečka dobyly **Samaru**, spojeny dvě omské skupiny
- 10. 6. – sovětská vláda vyzvala k boji proti „vzbouřeným Čechoslovákům“ a vyhlásila na celém území kolem magistrály mobilizaci, trvala na okamžité odzbrojení čs. legií
- 20. 6. – čs. legionáři evakuováni ve **Vladivostoku** se postavili proti tamní sovětské vládě
- 29. 6. – čs. legionáři ve Vladivostoku zahájili boj proti sovětské vládě
- 7. 7. – Čečkovy pluky neúplně 1. divize čs. legií obsadily **Birsk**
- 15. 7. – první záložní pluk čs. legií dobyl **Stěrlitamak**
- 17. 7. – zavraždění ruského cara Mikuláše II. s celou rodinou bolševiky, kterým velel Jakov Jurovskij u Jekatěrinburgu, Rudá armáda pak ustoupila před bělogvardějci a čsl. legionáři
- 22. 7. – padl **Simbirsk**, obklíčený Čechoslováky z východu a z jihu, fronta na Volze odřízla sovětské evropské Rusko od Sibiře a znemožnila transporty německých a rakouských zajatců
- léto 1918 – došlo mezinárodnímu uznání čs. zahraničního odboje státy Francie, Velká Británie a USA, k čs. legiím se přihlásilo na 13 740 dobrovolníků ze sibiřských zajateckých táborů a dalších 5000 jich přišlo k týlovým službám, armádní sbor legií měl v Rusku na 56 000
- červenec – generál Gajda provedl puč ve **Vladivostoku** a nastolil protisovětský režim
- 20. 7. – dva pluky pod vedením plk. Jana Syrového přešly řeku Pyšmu a obsadili **Tjumeň**
- 25. 7. – oddíly vedené praporčíkem Čílou postoupily od Kuzina a obsadily **Jekatěrinburg**
- 28. 7. – oddíly plukovníka Syrového a oddíly vedené praporčíkem Čílou se spojily ve stanici **Bogdanoviči** na železniční trati Tjumeň – Jekatěringurg
- srpna – ve Vladivostoku se vylodily 2 americké divize s cílem umožnit stažení čs. legiím
- 6. 8. – 7. 8. – boje o **Kazaňskou pevnost**, 7. 8. čs. legie město dobyly (2 mrtví, 7 raněných)
- 9. 9. – nepředvídaný pád Kazaně, do rukou vítězů se dostal ruský zlatý poklad, který byl pak předán samarské vládě
- 10. 9. – Čechoslováci byli nuceni opustit Kazaň, jako poslední odchází 12. rota 1. čs. pluku
- polovina října – plukovník Josef Jirí Švec se stává velitelem 1. divize čs. legií na Rusi

- do 10. 10. – čs. jednotky ustoupily ze Simbirsku, Syzraně, Stavropolu a Samary, hlavním opěrným bodem obrany se stala **Ufa**
- 25. 10. – plukovník Švec se ve vlaku v uralské železniční stanici **Aksakovo** sám zastřelil, rezignoval na poslední bojové prohry a na zhoršující se bojovou morálku svého mužstva
- 2. 11. – Československý deník na Rusi přinesl legionářům zprávu o vyhlášení samostatnosti ČSR dne 28. 10. 1918, zpráva přišla v období po těžkých bojích v Povolží a v oblasti Uralu
- 16. 11. – do Vladivostoku přijel ministr války a vojenství nové ČSR generál M. R. Štefánik
- prosinec – padla **Ufa** a velení 2. čs. divize opustil generál R. Gajda, přidal se ke Kolčákovi
- ministr M. R. Štefánik přistoupil po vzniku ČSR k reorganizaci čs. vojska v Rusku, hlavně k přechodu z vojenských jednotek čs. legií na pravidelnou československou armádu

ROK 1919

- 30. 1. – z návštěvy čs. jednotek na Sibiři odjíždí ministr Štefánik, odjel zklamán, protože jeho sen o ofenzivě čs. sboru do západní Sibíře a na Ural se rozplynul, jednotky byly už vyčerpány
- 1. 2. – rozkazem byl změněn dosavadní název Čs. armádní sbor na **Československé vojsko na Rusi**, velitelem vojska byl generál Jan Syrový, voják dobrovolník ČD už od léta 1914
- Čs. jednotky na Sibiři postupně předávaly obranné úseky pod správu útvarů ruské armády
- leden – duben – z oblasti Uralu na východ směrem k **Bajkalu** postupně odjelo 259 ešalonů
- březen – duben – boje proti různým bandám, které záměrně poškozovaly trať magistrály a stříleli na projíždějící vlaky a vojáky
- 12. 8. – legionářské jednotky ve **Vladivostoku** navštívila čs. vládní delegace (uklidnit vření)
- od 9. 12. – dochází ve Vladivostoku k evakuaci příchozích čs. legionářů, před odplutím loděmi
- prosinec – z Vladivostoku odplul první transport lodí s vracejícími se legionáři do republiky

ROK 1920

- 4. 1. – admirál A. V. Kolčak požádal Spojence o svojí ochranu a ochranu **ruského zlatého pokladu**, vlaky s pokladem tak dostaly československou ochranu, zlatý poklad 9. 1. opustil Nižněudinsk pod dohledem stráže slož. z Čs., Rusů, Poláků, Rumunů, Jihoslovanů a Japonců
- 8. 1. – generál M. Janin přikázal rozkazem likvidovat všechna vojska východně od Irkutsku
- 9. 1. – Čechoslováci zlikvidovali všechny ešalony Semjonovovy „divoké divize“, zajali její štáb
- 7. 2. – mezi Sověty a čs. legionáři podepsána dohoda o příměří, dohodnuto soustředování čs. legií ve **Vladivostoku** (také v **Murmansku** a **Archangelsku**)
- 7. 2. – v Irkutsku byl bolševiky popraven ruský admirál A. V. Kolčak (1874 – 7. 2. 1920)
- 26. 2. – 1. 3. – čs. legionáři předali sovětské vládě **ruský zlatý poklad**, přeložen z 18 vagónů, v hodnotě 670 miliónů rublů (1678 vaků a 5143 beden se zlatými pruty - zbytek z ruského státního pokladu po Kolčakově "hospodaření"), ochranu ruského zlatého pokladu převzal sovětský strážní pluk z Irkutsku
- červen – do **Vladivostoku** se dostaly poslední ešalony čs. legionářů
- 30. 11. – ve Vladivostoku ukončena evakuace čs. legionářů – od 9.12.1919 celkem více jak 70 000 legionářů, v bitvě o město a následkem nemocí ve Vladivostoku zemřelo 163 legionářů
- 21. 11. – Vladivostok opustili poslední čs. legionáři (celkem 42 lodních transportů odvezlo 72 644 osob – z toho 1 726 žen a 717 dětí)
- Českoslovenští legionáři zanechali v Rusku na 3 652 padlých druhů a 739 nevěstných

Zpracoval: PhDr. Alois Matuška, KČP Rýmařov, (www.kcprymarov.estranky.cz)

Použito, zdroje:

- publikace **ČESKÁ DRUŽINA (1914 – 1916)**, autor Pavel J. Kuthan, vyd. 2002
- **Českoslovenští legionáři (1914 – 1920)**, K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudilová, vyd. MF 1996
- **Zborov 1917**, autor Jiří Fidler, vyd. VHU Praha
- **Politikové a vznik republiky (1914 – 1918)**, autor Petr Prokš, naklad. Prospektrum 1998
- **Čítanka o našem osvobození**, autor K. J. Obrátil, vyd. Praha 1928
- **otevřené internetové zdroje, webové stránky o čs. legionářích a legiích**